

Klasszikus héber nyelv 4.:

Szintaxis

BBN-HEB11-204

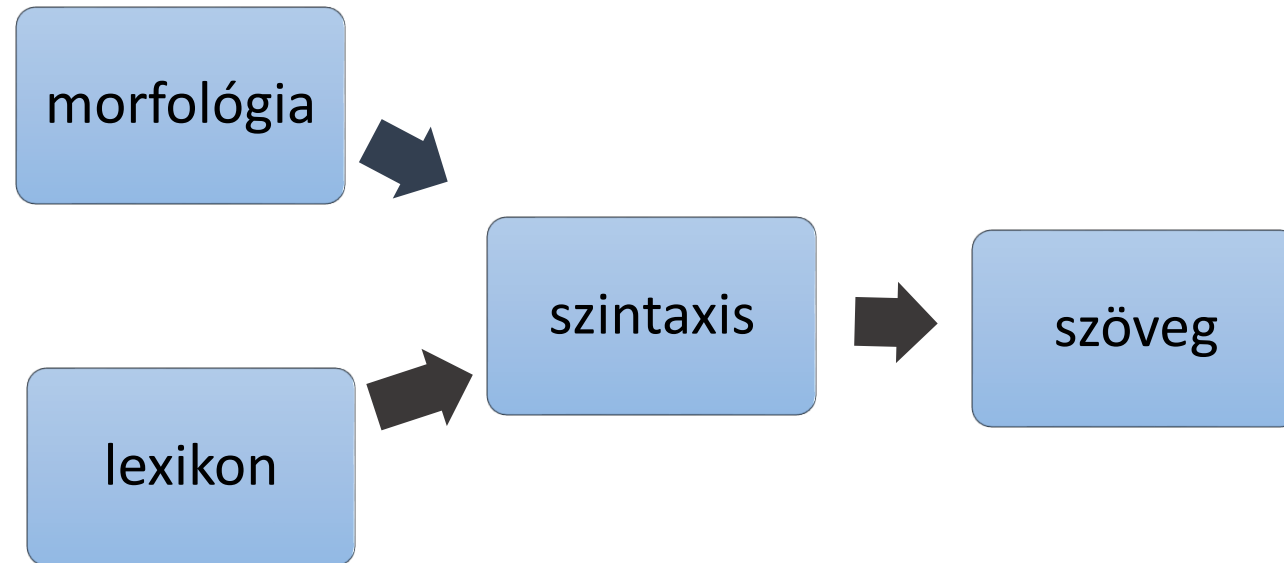
Koltai Kornélia, Biró Tamás

2014. szeptember 17.

A főnevekkel kapcsolatos
elsőéves tananyag ismétlése

Az óra céljai:

- Középhaladó bibliai héber nyelvtan: *a szavaktól a szövegig*

- Az elsőéves tananyag átisméltése

Bogyó , Babóca és Baltazár korán reggel elindultak a rétre, hogy kipróbálják az ejtőernyőt, amit a méhecske varrt.

Bogyó i , Babóca j és Baltazár k korán reggel elindultak a rétre, hogy kipróbálják az ejtőernyőt, amit a méhecske $i/j/k/l?$ varrt.

Bogyó, Babóca és Baltazár korán reggel elindultak a rétre,
hogy kipróbálják az ejtőernyőt, amit a méhecske varrt.

Bogyó i , Babóca j és Baltazár k korán reggel elindultak a rétre, hogy
kipróbálják az ejtőernyőt, amit a méhecske $i/j/k/l?$ varrt.

A szófajokról

... avagy „mi az ige”?

Általános iskolában azt tanultam, hogy

- „Az ige cselekvést, történést, létezést kifejező szófaj”.
- Az igenevek (főnévi igenév, melléknévi igenév, határozói igenév) önálló szófaj.

➔ Akkor most ige-e: *táncolni, táncolva, tánc, táncolás?*

Szófajok a nyelvi szintek szerint: az ige...

- Szemantika: cselekvést, történést, létezést fejez ki.
- Szintaxis: a mondatban az állítmányi szerepet tölti be.
- Morfológia:
 - Infleksiós (ragozási) morfológia: igeragozási paradigma (*conjugation*) szerint:
 - Idő, mód, szám, személy (és nem, stb.) szerinti paradigmába rendeződik.
 - Ezen paradigma részei a *non-finit* alakok is (igenevek, stb.).
 - Derivációs (képzési) morfológia és szóösszetétel: „igeként” viselkedik.

A főnévről (és a sémi nyelvekről)

Szófajok a nyelvi szintek szerint: a főnév...

- Szemantika:
 - ???
 - Konkrét vagy elvont, élő vagy élettelen, stb.
- Szintaxis:
 - A mondatban az alany, a tárgy, a birtokos, stb. szerepét töltheti be.
- Morfológia:
 - Infleksiós (ragozási) morfológia: főnévragozási paradigma (*declination*) szerint
 - Derivációs (képzési) morfológia és szóösszetétel: „főnévként” viselkedik

A magyar esetrendszer

Nominativus, accusativus, illativus, inessivus, elativus, sublativus, superessivus, delativus, allativus, adessivus, ablativus, dativus, instrumentalis, translativus, causalis-finalis, essivus, terminativus, distributivus, temporalis, distributiv-temporalis, sociativus, locativus...

https://lh6.googleusercontent.com/u__edOq7Ap0/TW4_gmVdc8I/AAAAAAAAAdA/sJJChK0KVh0/s1600/fonevek_ragrendszer.jpg

The Hungarian case system

Grammatical cases

nominative	—	no ending; marks the subject
accusative	-t	marks the direct object

Locative cases

illative	-ba/-be	into
inessive	-ban/-ben	in
elative	-ból/-ből	out of, out from
sublative	-ra/-re	onto
superessive	(-o/-e/-ö)-n	on, at
delative	-ról/-ről	off, from, about
allative	-hoz/-hez/-höz	toward
adessive	-nál/-nél	near, at
ablative	-tól/-től	(away) from

Oblique cases

dative	-nak/-nek	to, for
instrumental	-val/-vel	with
translative	-vá/-vé	(turning) into
causal-final	-ért	for the purpose of
essive-formal	-ként	as
terminative	-ig	until, up to
distributive	(-o/-a/-e/-ö) -nként	per, each

Less productive cases

temporal	-kor	at (plus time expression)
distributive-temporal	(-o/-e/-ö)-nta	per, every (plus time expression)
sociative	(-o/-a/-e/-ö/) -stul/-stül	(together) with
locative	-t(-o/-e/-ö)-tt	at

A szanszkrit esetrendszer

*nominativus,
vocativus,
accusativus,
instrumentalis,
dativus,
ablativus,
genitivus,
locativus*

		suhṛd (m)	vāc (f)	manas (n)
Singular	Nominative	suhṛt	vāk	manah
	Vocative	suhṛt	vāk	manah
	Accusative	suhṛdam	vācam	manah
	Instrumental	suhṛdā	vācā	manasā
	Dative	suhṛde	vāce	manase
	Ablative	suhṛdah	vācaḥ	manasaḥ
	Genitive	suhṛdah	vācaḥ	manasaḥ
	Locative	suhṛdi	vāci	manasi
Dual	Nom/Voc/Ac	suhṛdau	vācau	manasī
	Inst/Dat/Abl	suhṛdbhyām	vāgbhyām	manobhyām
	Gen/Loc	suhṛdoḥ	vācoḥ	manasoḥ
Plural	Nom/Voc	suhṛdah	vācaḥ	manāṃsi
	Accusative	suhṛdah	vācaḥ	manāṃsi
	Instrumental	suhṛdbhiḥ	vāgbhiḥ	manobhiḥ
	Dat/Abl	suhṛdbhyaḥ	vāgbhyaḥ	manobhyaḥ
	Genitive	suhṛdām	vācām	manasām
	Locative	suhṛtsu	vākṣu	manaḥsu

Akkád (óbabiloni) esetrendszer

*nominativus,
accusativus,
genitivus,*

(oblique = acc + gen.)

	<i>masc.</i>	<i>fem.</i>
Sing.		
Nom	šarrum	šarratum
Acc	šarram	šarratam
Gen	šarrim	šarratim
Dualis		
Nom	šarrān	šarratān
Acc+Gen	šarrīn	šarratīn
Pluralis		
Nom	šarrū	šarrātum
Acc+Gen	šarrī	šarrātīm

Proto-sémi esetrendszer

*nominativus,
accusativus,
genitivus,*

(oblique = acc + gen.)

V.ö. A&Ch. p. 4.

Sing.	<i>masc.</i>
Nom	- <i>u</i> -
Acc	- <i>a</i> -
Gen	- <i>i</i> -

Dualis	
Nom	- <i>ā</i> -
Acc+Gen	- <i>ay</i> -

Pluralis	
Nom	- <i>ū</i>
Acc+Gen	- <i>ī</i>

Tanulság és figyelmeztetés

- Szintaxis: mely szófajok milyen szerepet töltenek be a mondatban?
- A félév során három szint keveredni fog:
 - Morfológia (alaktan)
Például: *-ti, -ta, -t, Ø, -a, -nu, -tem, -ten, -u* szuffixumot kap.
 - Szintaxis (mondattan)
Például: *az igei állítmány szerepét tölti be, alaphelyzetben a mondat elejére kerül, az alannyal egyezik nemben, számban és személyben.*
 - Szemantika (jelentéstan)
Például: *befejezett (leggyakrabban múlt idejű) cselekvést fejez ki.*

Tanulság és figyelmeztetés

- Szintaxis: mely szófajok milyen szerepet töltenek be a mondatban?
- A félév során három szint keveredni fog:
 - Morfológia (alaktan)
 - Szintaxis (mondattan)
 - Szemantika (jelentéstan)
- A három összeforr, ami nélkül nem jutunk el a szavaktól a szövegig.
- Sok hagyományos nyelvten (így a tankönyvünk is) összemossák őket.
- Tudatosítsuk a különbséget, mielőtt a kölcsönhatásukat vizsgáljuk.

Arnold & Choi 2.1-2.3

Nominativus: az önmagában álló főnév esete

- Alany (subject)
- Állítmány névszói része (predicate nominative): állítmányi nominativus
- Vocativus
- Nominativus absolutus: mondat fókusza (BT: inkább topikja?)
 - (1) *A kenyeret megette a gyerek.*
 - (2) *A kenyeret ette meg a gyerek.*

Accusativus: az igéhez kapcsolódó főnév esete

- Tárgy (object)
 - Iránytárgy (affected)
 - Eredménytárgy (effected)
 - Belső tárgy (internal)
 - Vonzat
 - Kettős tárgy
- Határozó: hely, idő, mód, állapot, specifikáció, anyag, eredmény

Genitivus: a főnévhez kapcsolódó főnév esete

- Possessive
- Relationship
- Subjective
- Objective

(1) Az oroszlán simogatása veszélyes.

(2) Az oroszlán simogatása veszélyes.

(1) שְׁמֵרִי

(2) שְׁמֵרֵנִי

- Attributive
- Specification
- Cause
- Purpose
- Means
- Material
- Measure
- Explicative
- Superlative

Házi feladat

Következő órára: olvasandó + házi feladat

1. Elolvasni: 2.4-2.5 szakaszok.
2. Melléknevek, névmások: az elsőéves tananyag átisméltése.
3. A mára kiválasztott, feldolgozott 10 bibliai versből
 - az összegyűjtött és elemzett főneveket:
 - besorolni az Arnold & Choi 2.1-2.3 szerinti kategóriákba
 - van olyan főnév, amelyik egyikbe se / többbe is besorolható?
 - ha szükséges, akkor rövid magyarázat is.
 - Papíron, a tanszéki titkárságon leadva. Határidő: **hétfő** dél (12:00).

Viszlát jövő szerdán!